

OKULÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞUN YAŞAMINDA BABA VE ERKEK ÖĞRETMENİN ROLÜ VE ÖNEMİ

(The Importance of Father and Male Teacher in Child's Life in The Period of Preschool)

Öğr. Gör. Dr. Şakire ANLIAK*

ÖZET

Değişen yaşam koşulları gereği kadınların da çalışma hayatında daha fazla yer alması, kadın erkek arasında eşitliğe ve işbirliğine dayalı bir iş yaşantısını gerektirmektedir. Bu durum geleneksel rollerin, aile içi ilişkilerin değişimini de beraberinde getirmektedir. Kadının çalışması, ev işleri, çocuk bakımı ve eğitim konusunda yakın çevresinden daha fazla yardıma ihtiyaç duymasına neden olurken, okul öncesi eğitim kurumlarına olan ihtiyacı da giderek arttırmaktadır. Yapılan araştırmalar, annelerin çocuk bakımı ve eğitiminde sorumluluğun çoğunu veya tamamını üstlenmesi gerekliliği düşüncesini değiştirmekle birlikte, babaların da anneler kadar çocuklarının psiko-sosyal ve zihinsel gelişimlerinde etkin rol oynayabileceklerini ortaya koymaktadır. Benzer olarak erkeklerin geleneksel rollerin dışında çocuk gelişimi ve eğitimi alanında profesyonel bir eğitimci olarak görev almalarının gelişimsel açıdan çocuklara önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmaktadır. Her ne kadar günümüzde kadınlar ve erkekler cinsiyetten bağımsız, geleneksel olmayan farklı meslek alanlarında görev alsalar da özellikle okulöncesi eğitiminde, çalışanların bir çoğu kadınlardan oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı; çocuğun gelişiminde baba rolü ve erkek okulöncesi öğretmenin önemi üzerinde durarak çocukların gelişimlerine olan katkılarını tartışmaktır.

Anahtar Sözcükler: Okulöncesi eğitim, Erkek Öğretmen, Baba Rolü

ABSTRACT

Because of changing life conditions, more women participation in many occupations leads to equality and cooperation between women and men. Therefore traditional roles and relationships in the family have become to change. When women have participated in an occupation, they need more support from their families, parents, friends etc. in bringing up their children and sharing responsibilities in household. Additionally, because of increasing rate in working mothers, most of them started to prefer preschools. Literature points out to the fact that the viewpoint "Mothers should be the only responsible person in child care and education" should be changed. It has been stated that fathers could contribute to their children's psycho-social and mental development as much as mothers. Similarly, it has been noticed that participation of males in child development and education as a professional educator out of traditional roles would provide important contributions to the development of children.

Although, recently, women and men prefer to work in many different non-traditional or gender a typical occupations, especially in preschool education women still constitute the major part of this field. The aim of this study is to discuss about the contributions of men as fathers and teachers in child development.

Key Words: Preschool Education, Male Teacher, Father Role

GİRİŞ

Günümüzde kadınların giderek artan oranlarda çalışmaya başlaması, onların yerine getirmek zorunda oldukları sorumluluklarının da fazlalaşmasına neden olmuştur. Artan sorumlulukları tek başına yerine getirmekte zorlanan kadınlar bunların üstesinden gelebilmek için daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır. Kadınların meslek sahibi olması, onlara atfedilen geleneksel rollerin, statülerin ve aile içi

etkileşimlerinin de değişimini gerektirmiştir. Diğer bir deyişle kadınların çalışması, aile içinde yerine getirilmesi gereken zorunlu sorumluluklar için, iş bölümünü gerekli kılarak daha dengeli paylaşımların oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, annelerin, çocukların bakımından ve eğitiminden birinci derecede sorumlu olduğu geleneksel roller ve beklentiler giderek azalmıştır. Değişen koşullar gereği aile yaşantısı içinde babaların desteğine daha fazla ihtiyaç duyulması, annelerin, çocuk bakımı konusunda üstlendikleri roller hakkında bir değişimi beraberinde getirerek

*E.Ü.Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

babaları daha çok ailenin geçimini sağlayan bireyler olmaktan çıkarmıştır (Fagan, 1996:70; Oktay, 2000: 150; Çağdaş ve Seçer 2002: 24). Yapılan araştırmalarda bu konu hakkında birbirini destekleyen bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin Avrupa ve Amerika'da erkeklerin, diğer toplumlara oranla çalışan eşlerine daha fazla yardım ettikleri belirlenmiştir (aktaran Oktay, 2000: 150).

Çocuk gelişiminde, anne ve baba etkili bir ebeveyn tanımının içine, ayrılmaz bir ikili olarak yerleştirilmektedir. Ebeveyn olma sorumluluğu ise gün geçtikçe daha çok önemsenmeye başlanmıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren araştırmacıların bu konuya olan ilgilerinde bir artış gözlenmiştir. Farklı araştırmalardan elde edilen bulgulara göre, çocuğun gelişiminde, babanın da anne kadar etkili ve önemli bir ebeveyn olduğu belirtilmektedir. Bu sonuçlara paralel olarak babalık rolünün de toplumsal beklentiler açısından bir değişim içine girdiği gözlenmektedir (McBride ve Rane, 1997: 11, McBride, Rane ve Bae, 2001: 77-78). Bir anne kadar babanın da çocuk yetiştirme konusunda sorumluluk alabileceği düşüncesinin etkilerini günümüzün sosyal yaşantısında gözlemlemekteyiz. Bugün sadece onlarla oynamaktan hoşlanmayan, çocuklarını puset içinde boynuna takarak gezdirmekten, banyolarını yaptırmaya kadar çeşitli istek ve ihtiyaçlarının yerine getirmekten ve onların sorumluluklarını üstlenmekten gurur duyan babaların sayısının azımsanmayacak kadar çok olduğu görülmektedir. Lamb'a (2001) göre, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika toplumlarında son 25 yıldır daha fazla babanın, bebeklerinin altını değiştirmek, banyo yaptırmak, uyutmak gibi çocuk bakımıyla ilgili pek çok görevi yerine getirdikleri gözlenmektedir. Bu değişimlere ek olarak, babaların çocuklarıyla birlikte geçirdikleri sürenin uzadığı belirtilmektedir. Diğer bir deyişle, babaların çocukların yaşamlarında daha fazla yer almalarıyla doğru orantılı olarak, çocuklarının gelişimleri üzerindeki etkilerinin arttığı

belirlenmektedir (Lamb, 2001 :24-26). Babanın çocuğuyla ilgili daha fazla sorumluluk üstlenmesi, karşılıklı etkileşimde bulunması ve çocuğun yaşamına etkin katılan iki kişinin varlığı, çocuğun bağlanacağı ve model alacağı kişi sayısını arttırmaktadır. İlgi, sevgi ve bakımın iki taraftan alınması çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminde etkili olan kaynakları farklılaştırmaktadır (Bekman, 2000: 6).

Babalar annelerin rolünü ve işlevlerini teşvik ederek, ödüllendirerek, destekleyerek aile içerisinde uyumlu ve huzurlu bir ortamın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Winnicot' a (1964) göre bebeklik döneminde baba, anne ile bebek arasında nitelikli olumlu ilişkinin kurulmasında destekleyici ve koruyucu bir rol üstlenerek, annenin kendisini bebeğine adanmasına yardımcı olabilmektedir. Bebeklik döneminin ardından, bebeğin yürümeyi öğrenmesiyle birlikte çevreyi ve dünyayı tanımak amacıyla yaptığı keşifler sırasında, etrafı daha fazla kirlittiği, dağıttığı, yiyecekleri yerlere, eline ve yüzüne bulaştırdığı yoğun ve zorlu bir süreç yaşanmaktadır. Annenin, baş etmekte güçlük çekebileceği bu zorlu süreçte babadan destek alması ve babayla işbirliği içinde paylaşımda bulunması bu sürecin daha rahat bir şekilde geçirilmesini sağlamaktadır. (Aktaran Furman, 1986: 23-24). Böylelikle babaların eşlerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarına duyarlı, destekleyici ve etkin katılımı sayesinde aile ilişkilerinin de olumlu yönde gelişebileceği düşünülmektedir.

Literatürde bağlanma ilişkileri üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde bebeklerin anneleri ile kurdukları ilişkiler üzerinde oldukça fazla sayıda çalışmanın var olduğu gözlenmektedir. Ayrıca babaların da bebekleriyle bir bağlanma ilişkisi yaşadığını ve bu ilişkinin bebeklerin gelişimi üzerinde önemli rol oynadığını belirten araştırma bulguları da her geçen gün artmaktadır (Çağdaş & Seçer, 2002: 24-25). Doğumdan hemen sonra bebeğini kucaklayan, sevip okşayan babaların, çocuklarına daha güçlü

bağlandıkları belirtilmektedir. Çeşitli araştırma bulgularına göre baba ve bebek arasında bağlanma ilişkisi gelişiminin, anne ve bebek arasındaki bağlanma ilişkisine benzer özellikler gösterdiği ifade edilmektedir (Çağdaş & Seçer, 2002: 24).

Maccoby 1980 yılında yapmış olduğu çalışmada, babaya bağlanmanın üç ay sonra geliştiğini belirtirken, anne-bebek ve baba-bebek ilişkisinin diğer açılardan benzer olduğunu vurgulamaktadır. Ancak bebeklerin, babanın aksine, anneden ayrılmaya karşı daha fazla tepkisel davrandıkları da belirtilmektedir (Aktaran: Hortaçsu, 2002: 82). Bebeklerin ilk aylarda ebeveynleri ile kurdukları ilişki biçiminin önemini vurgulayan Lamb'a (2001) göre, bebekler yetişkinlerle etkileşim kurma konusunda oldukça yeteneklidirler. Ayrıca bebeklerin yakın çevreleriyle kurdukları ilişkilerinde ihtiyaç duydukları zaman yetişkinlerin hemen yardıma geleceğine dair güven duygusunun gelişmesinin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Lamb' a (2001) göre bebekte gelişen 'ihtiyaç duyduğum şeyleri yerine getirecek bu kişilere güvenebilirim' duygusu, bağlanmanın en önemli ögesidir. Böylelikle bebek hayatındaki özel insanlara güvenmeyi öğrenmiş olacaktır. Lamb, bebeklerin bağlanma ilişkisi kurdukları ilk kişiler arasında babaların da yer aldığını belirtmektedir. Lamb, bebek, ebeveynlerle güven temeline dayalı deneyimler yaşayabildiği takdirde, bu duygusunu genelleyerek sosyal dünyaya yöneltebileceğini belirtmektedir. Diğer bir deyişle, çocuğun ebeveynleriyle kurduğu etkileşimlerin verimliliği, etkililiği ve güvenilirliği boyutunda başkalarıyla etkileşime girebileceği ifade edilmektedir. İlk ilişkilerinde yeteri kadar güven duygusu kazanamamış çocukların ise aile dışı ilişkilerinde daha şüpheli ve daha güvensiz davranışlar sergileyebilecekleri belirtilmektedir. Bebeğin annesi ve babasıyla ayrı ayrı güven duygusu geliştirdiği belirtilirken, ebeveynlere duyulan güven duygusunun ise, ebeveynlerin bebeklerinin gelişiminde

oynadıkları aktif role göre değişiklik gösterdiği vurgulanmaktadır. Ancak burada en çarpıcı olan güven duygusunun her iki ebeveynle de olumlu yönde kurularak gelişebilmesidir. Çünkü Lamb' a (2001) göre çocuğun çevresine yaklaşımı her iki ebeveyne karşı hissettiği bağlanma ile biçimlenmektedir. Bu noktada çocuğun aile dışındaki bireylerle kurduğu etkileşimleri biçimlendirmede babaların önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Lamb,2001:18-24).

Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda, babaların çocuklarıyla kurdukları ilişkilerine daha fazla emek harcadıkları, baba çocuk ilişkilerinde daha gerçekçi ve sevecen davrandıkları gözlenmiştir. Babaların çocukları ile etkin bir yaşam paylaşımı içinde olmaları çocuğun analitik düşünce yapısını, zekasını, sözel becerisini ve akademik başarısını da olumlu yönde etkilemektedir (Bekman, 2001: 6). Ayrıca babaların çocuklarıyla oynadıkları oyunların niteliğinin, çocukların daha sonra kurdukları ilişkiler üzerinde de etkili olduğu belirtilmektedir (Hortaçsu, 2002: 83). Lamb, oyun bitiminde oyun ile ilgili çeşitli analizler yapan babaların, çocuklarına, üst düzey düşünme becerileri geliştirme, değerlendirme yapma, ders çıkarma ve farklı durumlara uygun genellemeler yapabilme yeteneklerini kazandırabildiklerini belirtmektedir. Babaların, bu yolla çocuklarının bilinçli öğrenmelerine önemli ölçüde katkıda bulunabildikleri ifade edilmektedir (Lamb, 2001: 26).

Ülkemizde Evans'ın (1997) düşük sosyo ekonomik düzeydeki bir baba örneklem grubu üzerinde yaptığı araştırmasında, babaların çocukları ile çok az iletişim kurduklarını ancak çocukları ile ilgili geleceğe yönelik kararların alınmasında (eğitimi hakkında karar verme, çocuğa zihinsel becerileri öğretme ve çocuğun bakımı için gerekli olan parayı sağlama) daha çok sorumluluk üstlendikleri belirtilmektedir. Babaların üzerinde en çok durdukları konular arasında çocuğa bakabilmek,

sevgi ve şefkat gösterebilmek yer alırken en az önemsedikleri konular arasında ise çocukla oynamak ve çocuğun günlük ihtiyaçlarını karşılamak olduğu ifade edilmektedir. Annelerin ise daha çok çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılama üzerinde durduklarını belirtilmektedir. Ancak bu araştırmada, çocuğun toplumsal değerleri öğrenmesinde her iki ebeveynin de ortak sorumluluk aldıklarının gözlemlendiği de ifade edilmektedir. Öğüt'ün (1998) orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynlerle yaptığı karşılaştırmalı çalışmada, birkaç farklılık dışında, genel olarak benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Ekonomik düzeyler arasındaki en önemli fark; üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan babaların çocuklarının günlük bakımlarıyla daha fazla ilgilenmeleri olmuştur. Diğer bulguların Evans'ın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu belirtilmektedir (Aktaran Bekman, 2000: 6-7) .

Çocuğun yaşamında daha fazla sorumluluk almaları ve eşiyile sorumlulukları paylaşmaları, babaların günlük yaşantılarında çeşitli başarıları yakalamada ve kendilerine olan güvenlerini arttırmada önemli katkılar sağlamaktadır.

Genel olarak özetlemek gerekirse, babalar, çocukları için kimi gün bir sırdaş, kimi gün çeşitli etkinlikleri keyif içinde yaptırabilen bir eğitimci, kimi gün uçurtma uçurtabilen, oyunlar oynatabilen bir arkadaş, kimi gün okul çalışmalarında ve ödevlerinde yardımcı olan bir öğretici, kimi gün standartları ve ahlaki kavramları biçimlendiren aynı zamanda da bir model olarak taklit edilebilen bir yetişkin rolünü oynamaktadırlar. Babalar çocuklarının yaşamlarına, ayrılmaz bütünün (anne-baba) diğer bir parçası olarak katkıda bulunurlar. İyi bir baba olma kavramını doğru bir şekilde tanımlamanın güç olduğunu belirten Lamb, (2001) bunun tek bir yapıdan oluşmadığını bunun için birtakım faktörlerin (çocuğun gelişiminde bilgi sahibi olma, ne zaman nelerin özel ilgi alanına gireceğini öğrenmiş olma, nasıl daha etkili davranılabileceğini ve

çocuğa nasıl daha iyi bir uyarın sağlanabileceğini kavramış olma) sağlan-ması gerektiğini belirterek bunların, çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynadığının altını çizmektedir. Ayrıca Lamb' a (2001) göre sadece babalar değil, anneler de etkili birer ebeveyn olabilmek için daha fazla bilgiye ve eğitime gereksinim duymaktadırlar.

Ancak bu gereksinimin aksine, ülkemizde ve dünyada etkin duyarlı baba rolünü destekleyerek, geliştirebilecek babalara yönelik programların da yok denecek kadar az olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar, babaların destek programlarına ihtiyaçlarının olduğunu gösterirken, uygun eğitim programları ile babaların hem kendileri hem de çevreleri için olumlu değişimleri gerçekleştirmelerinde yararlı olduğu gözlenmektedir (Lamb, 2001: 35; Yavuzer, 2001: 74). Sınırlı sayıdaki bu programlardan biri olan Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın düzenlemiş olduğu Baba Destek Eğitim Programı (BADEP), ülkemizde 3-9 yaş arası çocuğu olan babalara 1996'dan beri uygulanmaktadır. Bu programın amacı, babalara çocuklarının gelişimlerinde oynadıkları rolün önemini anlatmak, çocuklarının ihtiyaçları hakkında bilgilendirmek, çocukları hakkında uygun beklentiler geliştirmelerine yardımcı olmak ve şiddet içeren davranışlarını değiştirmektir (Kimmet, 2000; 78).

OKULÖNCESİ EĞİTİMİNDE ERKEK ÖĞRETMEN

Daha önce de belirtildiği üzere, değişen sosyal değerler ve ekonomik ihtiyaçlar erkek ve kadın rollerinin de değişimini gerekli kılmıştır. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de, cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi görüşün etkilerinin, gerek iş yaşantısında gerekse aile içi ilişkilerde giderek yaygınlaştığı gözlenmektedir. Artan iş gücü ihtiyacını karşılayabilmek için kadınların iş yaşamına katılımlarının zorunlu hale gelmesi, kadın ve erkek arasında eşitliğe dayalı bir işbirliği içinde mesleki çalışmaları gerçekleştirmelerini de gerekli

kılmıştır. Diğer bir deyişle kadınların da erkeklerle eşit haklara sahip bir konumda çalışabilecekleri yasal düzenlemelerin uygulamaya konulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, eşit hakların sağlanmasına ilişkin bir takım yasalar yürürlüğe konmuştur (Aktaran, Oktay, 2000: 149). Günümüzde kadın ve erkek meslek algısının, farklı çalışma alanlarında cinsiyetten bağımsız olarak değişmeye başlaması, iş yaşamında cinsiyet dengesinin kurulma sürecine yardımcı olduğu görülmektedir. Günümüzde değişen toplumsal değerler ve beklentiler doğrultusunda, erkeklerin ve kadınların geleneksel olmayan iş alanlarında da farklılaşan oranlarda çalışmakta oldukları görülmektedir.

Bu bağlamda, çocuğun gelişiminde ve eğitiminde önemli rol oynayan erkeklerin, okulöncesi eğitiminde oldukça sınırlı sayıda görev almaları, çoğunluğun kadın öğretmenlerden oluşması, okulöncesi öğretmenliği mesleği açısından bayan meslek algısının daha baskın ve etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu doğrultuda, bir durum değerlendirmesi yapıldığında, okulöncesi öğretmenliği programlarında yer alan erkek öğrenci oranında bir artışın olmadığı gözlenmektedir. Özellikle okulöncesi dönem çocuklarının eğitimi ve bakımı konusunda sadece kadınların sorumlu olması gerektiği önyargısının değişmesi istenen bir durumdur ancak bunun gerçekleşmesinde alanda çalışan profesyonellere, araştırmacılara, eğitimcilere ve topluma bir takım görevler düşmektedir. Toplumsal olarak, erkeklerin küçük çocuklarla etkileşimlerinin ve ebeveyn rollerinin farklılığına karşı hassas ve bilgili olunmalıdır. Uzmanlar ise bu konuda tüm topluma yönelik gerekli bilgiyi ve eğitimi sunabilmelidirler (McBride & Rane, 1997; 14, Lamb, 2001: 30-31). Diğer bir deyişle, erkeklerin çocuk bakımı ve eğitiminde etkin rol oynayabilecekleri görüşünün yaygınlaşması ve okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan ya da çalışacak olan erkek

personelin desteklenmesi ve erkeklerin alandaki gereklilikleri konusunda toplumsal bir bilincin oluşturulması gerekmektedir. Bayan meslek algısına ek olarak, erkeklerin okulöncesi öğretmeni olmayı tercih etmemelerinin altında farklı nedenler de yer almaktadır. Çocuk bakımının ve beslenmesinin, kadın cinsiyet rolüne atfedilmesi temel nedenlerden biri olarak görülmektedir. Ayrıca özellikle yurt dışında bu mesleğin ekonomik açıdan kazancının az olduğu düşüncesi ve bu mesleği tercih eden erkeklere muhafazakar çevreler tarafından güvensiz bir yaklaşım sergilenmesi, erkeklerin meslekte çalışma oranlarını etkilediği belirtilmektedir (Fagan, 1996; 65, aktaran, Sumsion, 2000; 88). Cinsel istismara yönelik toplumsal kaygı ve önyargıların, bu alanda erkeklerin tercih edilmemesine yol açan diğer bir faktör olduğu da vurgulanmaktadır (Cameron, 2001: 439). Skelton (1991) erkekler için mesleki statüler değerlendirilirken okulöncesi öğretmenliğinin düşük statüye sahip olmasının da tercihleri olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. (Skelton, 1991: 283). Çalıştığı kurumda yalnız kalma ve izole edilme duygusunun da bu mesleğin seçimini olumsuz yönde etkileyen, bir diğer unsur olduğu belirtilmektedir (Cooney, Bittner, 2001: 81).

Cooney ve Bittner' in (2001), okulöncesi öğretmeni olarak alanda çalışan profesyonellerle ve okulöncesi öğretmenliği programında okuyan erkek aday öğretmenlerle yapmış oldukları odak grup çalışmasında, erkeklerin düşük maaş nedeniyle bu mesleği tercih etmemeleri sık tartışılan konulardan biri olarak tanımlanmaktadır (Cooney ve Bittner, 2001; 81). Bu çalışmada, üzerinde sıklıkla durulan diğer nedenlerin ise, yalnız kalacakları duygusu ve cinsiyete yönelik kültürel önyargılar olduğu belirtilmektedir.

Yapılan çalışmalarda, okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan erkeklerin cinsiyet rolü nedeniyle bazı dezavantajların yanı sıra birtakım avantajlara da sahip

oldukları, üzerinde önemle durulan hususlardan biridir. Mesleğin erkek öğretmene sağlayacağı avantajlar konusunda literatürde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Williams (1995) bayan meslek alanı olarak tanımlanan okul öncesi eğitiminde erkeklerin görev alması durumunda, cinsiyetlerinden dolayı özel bir konuma sahip olacaklarını belirtmektedir. Diğer bir görüşe göre ise erkekler bayan meslektaşlarına kıyasla daha iyi olanaklara sahip olmakta ve daha yüksek bir gelire çalışabilmektedirler. Ancak bu görüşlerin aksine, bu alanda çalışan erkeklerin diğer mesleklerde çalışan hemcinslerine göre daha az kazançlarının olduğu belirtilmektedir. Ayrıca erkeklerin sayıca bu meslekte az olması, kariyerlerini hızlı bir şekilde geliştirmelerini sağlayabileceği diğer avantajlar arasında gösterilmektedir (Aktaran, Sumsion, 2000; 88). Williams (1995) ve Lammi – Taskula (1998) tarafından, meslekte çalışan erkeklerin bayarlardan daha hızlı terfi ettiklerini belirtmektedirler (Aktaran Cameron , 2001: 439) .

Birtakım önyargılara rağmen, erkeklerin bu meslekte daha fazla görev almaları belli avantajları da beraberinde getirmektedir. Daha fazla sayıda erkeğin meslekte çalışması okulöncesi eğitimin statüsünü arttırabileceği gibi rekabet ortamını da hareketlendirecektir. Böylece okul öncesi eğitiminin kalitesini arttırarak alanda görev yapan öğretmenlerin koşullarını da geliştirebilecektir. Ayrıca erkeklerin okulöncesi eğitim kurumlarına farklı bir perspektif getirmeleri de söz konusu olabilecektir. Örneğin; erkek öğretmenin hareketli oyunlarda daha fazla aktif rol alarak gürültülü ortamlara daha fazla tolerans gösterebileceği belirtilmektedir (Fagan, 1996). Fagan (1996) erkeklerin bazı bayan öğretmenlere kıyasla blok köşesinde oynamaktan daha çok hoşlandıklarını, dolayısıyla böyle durumlarda erkek öğretmenlerin bayarlara daha fazla destek olabileceklerini ifade etmektedir. Ayrıca çalışan personelin sınıf yönetiminde, çocuklar arasındaki çatışmaları çözümler-

mede, saldırganlıklarıyla baş etmede ve toleranslı davranmada erkek öğretmenleri daha başarılı buldukları belirtilmektedir (Fagan,1996; 70). Literatürde yer alan araştırmalarda, üzerinde sıklıkla durulan konulardan birisi de erkek öğretmenlerin tek ebeveynli ailelerden gelen çocuklara model olma açısından önemli katkılarda bulunmasıdır. Günümüzde boşanma, ölüm, çalışma koşulları gibi çeşitli nedenler tek başına ebeveyn rolünü üstlenen annelerin giderek artmasına yol açmaktadır. Bu durum çok sayıda çocuğun bir erkek figürü ile yakın ilişki kurabilme olasılığını da azaltmaktadır (Cameron, 2001: 430). Jensen' in de (1996) çocuk bakımında çalışan personel ya da erkek öğretmenlerin, çocukların baba yoksunluğu nedeniyle evde kuramadıkları pozitif, sürekli ve tamamlayıcı özellik taşıyan bir ilişkiyi sağlayabileceği düşüncesini savunduğu ifade edilmektedir (Aktaran, Cameron, 2001: 435). McBride ve Rane (1997) tek ebeveynli, yüksek risk grubundaki yada düşük gelirli ailelerden gelen çocukların hayatlarında, düzenli olarak görüştüğü, tutarlı bir etkileşimde bulunduğu babanın ya da erkek rol figürünü tamamlayan bir yetişkinin var olduğu belirtmektedirler. Ayrıca araştırmacılar, çocukların yaşamlarında yer alan babaların mutlaka biyolojik bir baba olma zorunluluğunun olmadığını da vurgulamaktadırlar (Cohen, 1992: 14; McBride ve Rane, 1997: 12; aktaran; Cooney, Bittner, 2001; 81). Özellikle iş, boşanma ya da ölüm gibi çeşitli nedenlerden dolayı baba yoksunluğu çeken erkek çocukların, cinsiyetine uygun rol modelini gözlemleyerek etkileşime geçebileceği bir ortamda bulunabilmeleri erkek okulöncesi öğretmenin sağlayabileceği avantajlardan bir diğeridir. McBride & Rane (1997) ve Berger (1998) baba ile kurulan sıcak ilişkinin okulöncesi eğitim atmosferinde de yaşatılabileceğine işaret etmektedirler. Erkeklerin erken çocukluk eğitiminde daha fazla görev almalarını destekleyebilmek amacıyla sınıf içinde çocuklarla erkeklerin etkileşimlerini gösteren fotoğrafların ve

posterlerin sergilenmesini önermektedirler. Baba kavramını biyolojik baba olmaktan çıkararak daha geniş bir çerçeveye oturtulmuştur (Aktaran; Cooney, Bittner, 2001; 81). Ancak Gold ve Reisrole (1982) model teorisinin özellik-lerini gözden geçirdikleri çalışmalarında, erkek öğretmenin, erkek çocuklarının okul başarısını geliştirdiği görüşünü destekleyen çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını belirterek, bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerekliliğini yeniden gündeme getirmişlerdir (Aktaran; Cameron, 2001: 436).

Günümüzde erkeklerin baba rolünde katılımlarını arttırmak, evde çocuk bakımı ve ev işlerinde daha fazla sorumluluk almalarına neden ihtiyaç duyulduğunu anlatmak ve ebeveyn olarak daha etkin olmalarını sağlayarak yeterliliklerini arttırmak amacıyla erkeklerin dahil edildiği çeşitli eğitim programları geliştirilmiştir. Bu programlar erkeklere, ebeveyn rolünde çocuklarıyla çözemedikleri bazı problemlerin üstesinden gelebilmeleri için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Her ne kadar bu programlarda eğitimci olarak görev alan bayanların, erkekleri çocuk bakımı konusunda motive edebildikleri düşünülse de, erkek eğitimcilerin, duyarlı ve etkili baba rolüne sahip olmalarında daha etkili oldukları ve katılımı arttırdıkları vurgulanmaktadır (Aktaran; Fagan 1996: 24-25). Alanda daha fazla erkek öğretmenin görev almasıyla, çocuk bakımı ve eğitiminin yalnızca kadınlara özgü bir meslek olmadığı görüşünün benimsenmesine yardımcı olacağı ifade edilmektedir. Ayrıca cinsiyet açısından dengelenmiş bir eğitim ortamının oluşturulması durumunda, çocukların toplumsal cinsiyet kimliği ile ilgili belli düşünsel sınırlamalar içine girmelerini engellenebileceği ifade edilmektedir (Fagan, 1996).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuğun yaşamında babanın rolünü ve önemini vurgulayan araştırmalar ve bu konuyla ilgili geliştirilen programlar

babaların, çocuklarının eğitimi ve bakımı konusundaki duyarlılıklarını arttırmayı hedeflemekle birlikte toplumsal değer yargılarının değişimini de beraberinde getirmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmaların artırılarak, çeşitli programların geliştirilmesi ve uygulanmasının bu amaca hizmet edeceği düşünülmektedir. Bu yazıda, çocuğun yaşam kalitesini arttırabilecek, anne kadar sevgi, ilgi, bakım ve eğitim verebilecek, çocuğuyla etkin bir paylaşım içinde olabilecek, çocuğun analitik düşünce yapısını, zekasını, sözel becerisini, sosyal ilişkilerini ve akademik başarısını olumlu yönde etkileyebilecek babaların üstlenmesi gereken sorumlulukların önemine dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Buna ek olarak, diğer bir amaç, okulöncesi eğitiminde yok denecek kadar az sayıda görev yapan erkek öğretmenlerin çocuklara sağlayabileceği farklı katkılar konusunda da farkındalığı arttırmaktır. Hızla değişen yaşam koşulları gereği kadınların geleneksel rollerine yeni roller eklemiştir. Bu rollerdeki değişimler, erkeğin aile içindeki geleneksel olarak kabul edilen rollerinde de bazı değişikliklere neden olmuştur. Kadının çalışması, ev işlerinin yanı sıra çocuk bakımı ve eğitimi konusunda destek alabileceği kurumlara olan ihtiyacı arttırmıştır. Değişen toplumsal ve sosyal değerler doğrultusunda kadınların, çocuk ve ev bakımı konusunda birinci derecede sorumlu oldukları düşüncesi değişmiştir. Artan olanaklar sayesinde kadınlara daha iyi eğitim imkanları sunularak çeşitli alanlarda, erkeklerle eşit düzeyde söz sahibi olabilecek uzmanlık seviyesine ulaşmaları sağlanmıştır. Cinsiyet ayrımının, bir çok meslek alanında giderek azalmakta olduğu günümüzde okulöncesi eğitim kurumlarında çalışanların büyük bir çoğunluğu hala kadınlardan oluşmaktadır (Sumsion, 2002; 129). Oysaki bilimsel çalışmalar erkeklerin de, kadınlar kadar çocuk bakımı ve eğitimi konusunda çok değerli katkılarda bulunabileceklerine işaret etmektedir. Ancak bugün farklı katkılar getirebileceğini düşündüğümüz erkeklerin

okul öncesi eğitiminde çok az görev aldıklarını ve bu alanda çalışmayı daha az tercih ettikleri görülmektedir. Diğer bir deyişle, bu alanda bayan meslek algısının hızlı bir şekilde değişmesi, daha fazla erkeğin bu mesleği tercih ederek katkılarda bulunması istenmektedir. Bu meslekte çalışıyor olmanın getirdiği dezavantajları mümkün olduğu kadar ortadan kaldırmaya çalışarak, alanda çalışmanın sağlayacağı yararlar konusunda erkek öğrencileri bilinçlendirmenin gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca tüm toplumun, özellikle kadınların, erkeklerin çocuğun gelişiminde önemli katkılar sağlayacağı konusunda bilgilendirilmesi ve eğitilmesi yararlı olacaktır. Çünkü günümüzde hala çok sayıda kadın, erkeklerin çocuk bakımı konusunda yeterince sorumluluk alabileceğini düşünmemekte ve bu nedenle de erkeklerin okulöncesi eğitim kurumlarında çalışmasını desteklememektedir (Fagan,1996 ; 65).

İlgili literatürde, okulöncesi eğitimde görev yapan erkeklerin çok az sayıda olmasının ülkemize özgü bir durum olmadığı, Amerika, Avustralya, Almanya ve Finlandiya gibi ülkelerde de benzer bir tabloya rastlandığı belirtilmektedir (Cooney ve Bittner, 2001:77, Cameron, 2001: 431). Konuyla ilgili daha fazla araştırmaya duyulan ihtiyacın yanısıra, çocuklara cinsiyet açısından dengelenmiş bir öğrenme ortamının sunulmasının gerekliliği de üzerinde önemle durulan konulardan biridir.

Okulöncesi eğitiminde erkek öğretmenin küçük çocuklar üzerindeki katkıları ve etkilerini gösteren araştırmaların daha fazla yapılması gerekmektedir. Gerek erkek öğretmenin, baba okulunda etkin baba olmanın önemi konusunda bir eğitici olarak çalışması gerekse erkek bir eğitmen olarak okulöncesi eğitim kurumlarında, çocukların

bakımı ve eğitimi konusunda aktif görev alarak başarılı olması, erkeğin ve kadının ebeveyn olarak sorumluluklarının önemini kavranmalarında etkili olabilecektir.

Eğer okulöncesi eğitiminde çalışan erkek öğretmenler çocukların bakımı ve eğitimi konusunda uygun planlamaları ve etkinlikleri başarıyla tamamlayabilirlerse, toplum tarafından daha kolay kabul edilebileceklerdir. Okulöncesi eğitimi alanında çalışan erkek öğretmenlerin kendilerini kanıtlayarak meslekte başarılı olmaları üzerinde taşınmaları gereken önemli bir sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk bakımı ve eğitimi konusunda başarılı olduklarını kanıtladıkları takdirde, erkek öğretmene yönelik toplumsal ön yargıların değişmesinde etkili rol oynayabilecekleri düşünülmektedir.

Özetlemek gerekirse babaların, çocuklarının aile dışındaki bireylerle kurduğu etkileşimleri biçimlendirmede önemli bir rol oynamalarına ek olarak çocukları ile etkin bir yaşam paylaşımı gerçekleştirebilmeleri durumunda onların analitik düşünce yapısını, zekasını, sözel becerisini ve akademik başarısını da olumlu yönde etkiledikleri gözlenmektedir. Çocukların sadece gelişimlerinde değil eğitimlerinde de erkeklere önemli görevler düşmektedir. Erkeklerin okul öncesi eğitiminde görev almaları eğitimin statüsünü artırmak, rekabet ortamını hareketlendirmek gibi belli avantajları da beraberinde getirmektedir. Çocukların yaşamında babanın daha aktif bir rol oynaması ve okul öncesi eğitiminde erkek öğretmenlerin sayılarının arttırılabilmesi için öncelikle bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi ve gerekli eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bekman, S. (2001) Genel Değerlendirme ve Geleceğe Yönelik Öneriler. **Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu** içinde. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını, No:12.
- Cameron, C. (2001). "Promise Or Problem? A Review of The Literature on Malesworking in Early Childhood Services". **Gender, Work and Organization**. 8,4:430-439.

- Cohen, D. (1992). Why There Are So Few Male Teachers in Early Grades. **Education Digest**, 57, 2: 14.
- Cooney, M.H., & Bittner, M.T. (2001). Males in Early Childhood Education: Their Emergent Issues. **Early Childhood Education Journal**, 29, 2: 81
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. Arı, R. (Ed.) 24-25. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Fagan, J. (1996). Getting Males in Early Childhood Programs. **Education Digest**, 62, 2: 24-25.
- Furman, R.A. (1986) The Father-Child Relationship. Pollock, G.H, (Ed) **What Nursery School Teachers Ask Us About**.
- Hortaçsu, N.(2002) **Çocuklukta İlişkiler Ana Baba Kardeş ve Arkadaşlar**. İstanbul: Imge Kitabevi
- Kimmet, (2001). Türkiye' deki Babaya Yönelik Eğitim Programı. **Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu** içinde. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını, No:12.
- Lamb, (2001). Kültürlerarası Bakış açısı ile Babanın Çocuk Gelişimindeki Rolü ve Önemi. **Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu** içinde. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını, No:12.
- McBride, B.A., Rane, T.R., & Bae, J. (2001). Intervening with Teachers to Encourage Father/Male Involvement in Early Childhood Programs. **Early Childhood Research Quarterly**, 16: 77-78.
- McBride, B.A., Rane ,TR., (1997) Father/ Male Involvement in Early Childhood Programs: Issues and Challenges. **Early Childhood Education Journal** , 25(1): 11-14
- Oktay. A.(2000) **Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem**. İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- Skelton, C. (1991). A Study of the Career Perspectives of Male Teachers of Young Children. **Gender and Education**, 3 (3): 283.
- Sumsion, J. (2000). Rewards, Risks and Tensions: Perceptions of Males Enrolled in an Early Childhood Teacher Education Programme. **Asia-Pacific Journal of Teacher Education**,. 28 (1): 88.
- Sumsion, J. (2002). Negotiating Otherness: A Male Early Childhood Educator's Gender Positioning. **International Journal of Early Years Education**, 8 (2): 129
- Yavuzer, H.(2001). Türkiye' deki Babaya Yönelik Eğitim Programı. **Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu** içinde. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın, No:12.